

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Bergmanis U. et al. 2015. Population size, dynamics and reproductive success of the lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) in Latvia. Slovak Raptor Journal 9: 45-54.

De stand van de Schreeuwarend in Letland was min of meer stabiel tussen 1988 en 2014, echter met forse verschillen per gebied (toe- en afnames, stabiel). De populatie wordt voor 2012-14 op 3700-4000 paren geschat. In 66% van de territoria waar adulte vogels aanwezig waren werden eieren gelegd. Per bezet territorium (met een adult paar) was de jongenproductie 0.49 (n=1250); dat was 0.74 jong/paar voor 719 eileggende paren. Onder 474 nader bekeken broedparen wist 1.89% een broedsel met 2 jongen groot te krijgen; de rest één (Schreeuwarenden leggen meestal 2 eieren) (u.bergmanis@lvm.lv).

Brederode N. van & Roersma H. 2015. De Slechtvalk na 80 jaar terug als grondbroeder op Rottum. Limosa 88: 105-113.

Ten tijde van Gerrit Anton Brouwer, een natuurbeschermer zoals je ze tegenwoordig helaas niet meer hebt, broedde er een Slechtvalk op het zand van Rottum. Oude tijden die recent herbeleefd worden. Na een jarenlange aanloop broedde er in 2005 opnieuw een paar op Rottum, gevolgd door een nonstop-reeks van 2006-11. Het ging om dezelfde vrouw, die op 13 juli 2000 als nestjong op het eiland Trischen in de Wadden bij Sleeswijk-Holstein in een grondnest was geboren. Van 2005-11 legde ze uitsluitend 4-legsels, goed voor 2x 2, 3x 3 en 2x 4 uitvliegende jongen. Op het nabijgelegen Zuiderduin vestigde zich een broedpaar in 2007. Met uitzondering van 2011 werd daar tot en met 2014 jaarlijks gebroed. De legselgrootte bedroeg er 1x ?, 1x 2, 2x 3 e 3x 4 eieren. Het aantal uitgevlogen jongen was er 1x 0, 1x1, 3x2 en 1x 4. Op de Duitse Waddeneilanden ging een en ander iets eerder van start, met 1 paar in 1998-2004, daarna resp. 2, 3, 3, 5, 3, 4, 6, 6, 6 en 6 paren. Van de 44 paren waren er 33 succesvol. (vanbrederode@hetnet.nl).

Buij R., Clark W.S. & Allan D.G. 2016. First records of Red-necked Buzzard *Buteo auguralis* for southern Africa, with notes on identification of *Buteo* buzzards in the subregion. Bulletin African Bird Club 23: 46-63.

In het bassin van de Kalahari warden tussen 2001 en 2015 zes Roodnekbuizerds gezien, 4 jonge en 2 oude. Deze buizerdsoort komt voor in West- en Centraal-Afrika en verplaatst zich buiten het broedseizoen gewoonlijk weinig, en indien wel, dan eerder noordwaarts de Sahel in. Zeker de zuidelijkst broedende vogels (zuidelijke Congobekken, NW-Angola) worden als standvogel beschouwd. Kennelijk zwerft er af en toe eentje verder zuidwaarts. In dit artikel wordt ingegaan op kenmerken, en een vergelijking met de andere buizerdsoorten die in zuidelijk Afrika voorkomen: Bosbuizerd, Steppebuizerd (een trekvogel die in Noord-Europa broedt), Augurbuizerd en Jakhalsbuizerd. Veel foto's. (ralph.buij@gmail.com).

Clements R., Everett C. & Messenger A. 2016. The Hobby in Britain – a revised population estimate. *British Birds* 109: 316-323.

Al jaren zit de Boomvalk in Engeland in de lift, dat in tegenstelling tot die in Nederland. Vooral in ZO-Engeland is de dichtheid opgelopen (Hertfordshire en Kent: gemiddeld 8-9 paar/10x10 km), zij het met afvlakkende trend. Meer naar het westen en noorden neemt de dichtheid snel af (het laagst in Norfolk: 1 paar per 10x10 km). Berekening van de totale Britse populatie is enigszins link, omdat slechts weinig deelgebieden echt goed zijn onderzocht (en dat waren, niet verbazingwekkend, de beste gebieden). Niettemin arriveren de auteurs op een landelijke schatting van rond de 5000 paar, maar 3000-3500 zou evengoed kunnen. In een bijlage worden aanwijzingen gegeven hoe Boomvalken te zoeken (met geluid als belangrijk hulpmiddel. (Dit behoort in Nederland tot het verleden; bij ons zijn ze muisstil geworden.) Ze stellen voor minimaal 400 m afstand tot nesten te bewaren, om te voorkomen dat ze afwijkend gedrag gaan vertonen. (richard.clements3@virgin.net).

Dijksen L. 2016. Carrièrevrouw H/8. *De Skor* 35(1): 32-36.

Een vrouwtje Blauwe Kiekendief, als nestjong geringd op Texel in 2005, werd als broedvogel aldaar in 2006 teruggevonden. Ze was gekleurd in het nest en kon zodoende jaar na jaar herkend worden. Ze broedde de eerste acht jaar op 500-640 m van haar geboorteplaats. In 2006-15 produceerde ze 2x 3, 3x 4, 3x 5 en 2x 6 eieren; in totaal liet ze 29 jongen uitvliegen (alleen in 2013 mislukte haar broedsel). Haar gemiddelde jaarlijkse jongenproductie van 3.2 jongen stak positief af tegen het Texelse gemiddelde van de overige paren (2.0/paar) en tegen dat van Blauwe Kiekendieven broedend op andere Waddeneilanden (1.7/paar). Als nestjong was haar gewicht bovengemiddeld (twee metingen in de jongenfase); haar zus had een ondergemiddeld gewicht en werd na het uitvliegen nooit meer gezien. In haar reproductieve bestaan wisselde ze geregeld ('bijna ieder jaar') van partner. Eenmaal ging ze een verbintenis aan met haar tweejarige zoon.

Dixon A. et al. 2016. Evidence for deleterious effects of harness-mounted satellite transmitters on Saker Falcons *Falco cherrug*. *Bird Study* 63: 96-106.

Kijkend naar de turnover van broedvogels onder Sakervalken in centraal-Mongolië bleken gesatellietzenderde valken vaker als broedvogel te zijn verdwenen dan broedvogels zonder zender; slechts 20% keerde terug al broedvogel (al gaf de berekende jaarlijkse overleving van 36-65% aan dat een deel van die vogels mogelijk elders tot broeden kwam). De belangrijkste factor die bepaalde of een broedvogel terugkeerde of niet waren voorafgaande broedervaringen. Dat de kans te worden gevangen door valkeniers groter was voor gezenderde valken kon niet helemaal worden uitgesloten (een gevangen valk staat gelijk aan een 'dode' valk, want immers onttrokken aan de populatie). De zeer lage overleving van gezenderde valken, een bevinding die overeenkomt met enkele ander studies aan Slechtvalken en Prairievalken, geeft te denken, zeker ook omdat er sterke aanwijzingen zijn dat ook het gedrag er negatief door wordt beïnvloed. Mogelijk dat valken overwinterend in koude oorden er meer last van hebben (er ontstaan temperatuurlekken op de plek van de zender). De kans is overigens niet zo groot dat onderzoekers zich er iets aan gelegen laten liggen; alleen van Saker werden tussen 1994 en 2013 al tenminste 208 vogels gezenderd (en zeker, dat heeft

belangrijke informatie opgeleverd over broed- en wintergebieden, en de negatieve invloed van valkerij op deze soort). (falco@falcons.co/uk).

Dravecký M. et al. 2015. Abundance, distribution and trend of the lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) breeding population in Slovakia. Slovak Raptor Journal 9: 7-44.

Een nette studie over de verspreiding en aantalsontwikkeling van de Schreeuwarend in Slowakije (28.935 km²) (inclusief detailinformatie per deelgebied in bijlagen, iets wat je in deze mate van gedetailleerdheid niet veel meer ziet maar belangrijk is). De soort lijkt er vanaf 1955 (100 paar) vrijwel constant te zijn toegenomen tot rond het jaar 2000 (800-900 paar), waarna zich een afname van 23% voordeed tot 2014. Uiteraard zijn de eerdere schattingen minder goed dan de meeste recente, maar de recente afname werd ook in goed onderzochte gebieden met optimaal arendbiotop vastgesteld, en daar zelfs sterker dan gemiddeld. (dravecky@dravce.sk).

Dravescký M. et al. 2015. Reproductive success, selected nest site characteristics and the effectiveness of establishing protection zones of the lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) population in Slovakia. Slovak Raptor Journal 9: 127-145.

Gedurende vier opeenvolgende jaren werd in acht beschermde gebieden het broedsucces van Schreeuwarenden bekeken. Er werden 272 succesvolle broedgevallen door 149 paren geregistreerd, die samen 277 jongen lieten uitvliegen. Dat komt neer op 0.51 jong per paar, 0.69 jong per broedpaar en 1.37 jong/100 km². De 151 beschermde gebieden in Slowakije telden 119 broedparen, ofwel 17% van de landelijke populatie. Het broedsucces was beter in beschermde gebieden (65%) dan in onbeschermde (48%). Dat is een bekende val om in te trappen, want beschermde gebieden zijn per definitie de betere gebieden. Daar moet voor worden gecorrigeerd, wat niet gebeurde in deze studie. (dravecky@dravce.sk).

Faveyts W. 2016. Notities over een kleurafwijkende Buizerd. Natuur.oriolus 82: 42-45.

Tussen 30 maart 2013 en 25 maart 2015 werd in België een witte Buizerd gevolgd. Bij nader inzien was de vogel niet helemaal wit; sommige vliegveren (5 buitenste handpennen, staartpennen) hadden een zweem van grijs of beige. De snavel was bleker dan normaal, maar de washuid was normaal geel. De ogen waren donker, als een volwassen Buizerd. Deze vogel wordt in perspectief geplaatst, zowel wat betreft kleurafwijkingen bij vogels als frequentie van voorkomen. De vogel was honkvast (aanwezig binnen straal van 500 m, op basis van 11 bezoeken) maar helaas kon geen bevestiging van broeden worden vastgesteld. (wouter.faveyts@telenet.be).

Hernández-Pliego J., Rodrigues C. & Bustamente J. 2015. Why do kestrels soar? PLoS One DOI:10.1371/journal.pone.0145402.

Kleine Torenvalken zijn insectivoor en pendelen heen en weer tussen kolonie en voedselgebied. Zolang er weinig thermiek staat, vliegen ze naar dichtbij gelegen gebieden om voedsel te halen. Zodra de zon aan kracht wint, gebruiken ze thermiek om verder weg gelegen, en betere, voedselgebieden aan te doen. De over vier jaren gevolgde valken (35 exemplaren, uitgerust met een zender) lieten dat patroon consistent zien. Vliegkosten wegen zwaar, vermoedelijk zwaarder dan de tijd die ze kwijt zijn aan de

langere vluchten. (open access).

Jallow M. et al. 2016. High population density of the critically endangered Hooded Vulture *Necrosyrtes monachus* in Western Region, The Gambia, confirmed by road surveys in 2013 and 2015. *Malimbus* 38: 23-28.

Net als in Azië kelderden ook in Afrika de gieren. Maar niet overall, want tijdens wegtellingen in Gambia werden dichtheden van 12-18 Kapgieren per km weg gevonden. Via een simpele berekening (zicht langs weg 500 m, totaal bestrekte oppervlak 600 km²) komen de auteurs uit op een populatie van 7000-10.500 Kapgieren in het westelijke deel van Gambia. Of dat legitiem is, die berekening, blijft buiten beschouwing. Hoe dan ook willen ze met deze cijfers de lokale autoriteiten overtuigen van het belang van hun streek voor deze soort (gaat dat gebeuren, en hoe succesvol dan?). En deze vorm van wegtellingen exporteren naar andere delen van West-Afrika? Dan toch eerst maar eens toetsen of het een betrouwbare methode is; de literatuur daarover is tamelijk vernietigend, wat vogelaars er niet van weerhoudt stug aan deze makkelijke methode vast te houden. Lekker lui vogelen vanuit het automobiel. (bildstein@hawkmtn.org).

McGrady M.J., Al Fazari W.A., Al Jahdhami M.H., Hines J.E. & Oli M.K. 2016. Survival of Sooty Falcons (*Falco concolor*) breeding in Oman. *J. Ornithol.* 157: 427-437.

Woestijnvalken broeden, net als Eleonora's Valken, in de nazomer en herfst, en voeren hun jongen met trekvogels. Het kleine broedgebied omvat NO-Afrika en het Midden-Oosten. In deze studie is via de vang-terugvangmethode van gemerkte vogels hun overleving berekend. Van 476 geringde valken waren er 37 als broedvogel gevangen. Daarvan werden er 23 1x en 9 meerdere malen teruggevangen. Van de 439 als nestjong geringde valken werden er 17 later als broedvogel teruggevangen. De leeftijd waarop voor het eerst werd gebroed bedroeg gemiddeld 3.76 jaar (mediaan = 3 jaar, spreiding 2-6 jaar). Vijf nestjongen kregen een radiotransmitter mee; geen daarvan haalde het eerste levensjaar (al 70 dagen na het zenderen waren 4 van de 5 vogels dood; de vijfde overleefde 307 dagen). De sterfte van deze in Oman geringde vogels viel in Saoedi-Arabië, Eritrea, Ethiopië, Kenia en Oman; de meeste dus op trek naar Madagascar, waar ze overwinteren). De jaarlijkse ogenschijnlijke overleving van niet-broeders en broeders was slechts resp. 57% en 66%. De terugkeeransen van 2-, 3- en 4-jarige Woestijnvalken was resp. 6.5%, 15.9% en 33.9%. Slechts 12% van de uitgevlogen jongen zou nog in leven zijn op het moment dat ze gemiddeld voor het eerst tot broeden zouden overgaan (bij een leeftijd van 3.8 jaar). Geen beste cijfers. Hoewel lovenswaardig, deze studie, zitten er toch veel haken en ogen aan. De modellen voor het berekenen van overlevingscijfers mogen steeds geavanceerder worden, ze blijven een benadering van de werkelijkheid (en die laatste wordt zelden gemeten). Bovendien, de mogelijke invloed van zenders op de overleving wordt wel erg gemakkelijk buiten beschouwing gelaten (een probleem bij veel studies; zie Dixon *et al.* in dit overzicht, voor de nadelige effecten van zenders op Sakervalken). (mikejmcgrady@aol.com).

Miller R.A. et al. 2016. Local and regional weather patterns influencing post-breeding migration of soaring birds at the Strait of Gibraltar, Spain. *Ibis* 158: 106-115.

Het weer in Noord-Spanje was van invloed op de najaarstrek van zwevende vogels

(roofvogels en ooievaars) over Gibraltar. Ook lokaal waren de omstandigheden van belang: noorden- en westenwinden resulteerden in sterkere trek, zo ook op dagen met een actief hogedrukgebied, of na een dag met oostenwinden of een gepasseerd lagedrukgebied. En oh ja, het helpt als de trek nog niet over zijn hoogtepunt heen is. (RobertMiller7@boisestate.edu).

Miller T.A. et al. 2016. Limitations and mechanisms influencing the migratory performance of soaring birds. Ibis 158: 116-134.

Een andere Miller dan die hierboven, maar even verzot op leuke modellen, in dit geval met de vliegbewegingen van gesatellietzenderde Steenarenden als ondergrond. Het blijkt dat de trekprestaties van Steenarenden van enorm veel factoren afhankelijk zijn, en dat de invloed van die factoren kan wisselen naar gelang de omstandigheden. Ze moeten afwegingen maken tussen energiebesparing (vooral toegepast in de herfst door alle leeftijdsklassen: ze hebben langere stopovers, volgen minder directe vliegroutes en vliegen langzamer dan in het voorjaar) en beperkte tijd (in het voorjaar van belang). Juvenielen presteren het minst goed, subadulte vogels zo-zo en adulte vogels het best (dat overigens in termen van wat de onderzoekers goed of minder goed vonden; of het ook invloed was op overleving en broedprestaties, is niet onderzocht) (tricia.miller@mail.wvu.edu).

Mills M.S.L., Bennett B., Baptista N. & Vaz Pinto P. 2016. Red-necked Falcon *Falco chicquera* in Angola. Bulletin African Bird Club 23: 89-90.

Het rooiekvalkie was nog niet bekend van Angola, maar op 5 mei 2015 werd er eentje gefotografeerd in het Iona National Park. Deze waarneming was te verwachten, want dit Afrikaanse snelheidsduiveltje komt in geheel noordelijk Namibië voor, niet zo ver van het park in Angola (waar sindsdien minstens 30 waarnemingen zijn gedaan, wat suggereert dat de soort er kind aan huis is). (michael@birdingafrica.com).

Mirski P., Krupinski D., Szulak K. & Zmihorski M. 2016. Seasonal and spatial variation of the Montagu's Harrier's *Circus pygargus* diet in Eastern Poland. Bird Study 63: 165-71.

Op basis van 880 braakballen en 76 prooiresten (op een hoop gegooid, niet slim) verzameld bij nesten of zitposten nabij nesten wordt het dieet van Oost-Poolse Grauwe Kiekendieven beschreven. In 2007-11 werden 12-24 plekken bezocht (gemiddeld 25 braakballen/prooien per plek). De verschillende prooigroepen, zoals kleine zoogdieren, vogels, hagedissen, kevers en sprinkhanen, gaven een duidelijke seizoensvariatie te zien in het dieet. Of er inderdaad geen relatie tussen dieet en lokaal landschap was, lijkt op grond van de gevolgde werkwijze onzeker (zelfs onwaarschijnlijk). In biomassa waren insecten belangrijk, maar vogels en muizen ook. Generalisten dus, die Grauwe Kiekendieven. (michal.zmihorski@gmail.com).

Morlan J. & Scott S. 2016. Infanticide in the Secretary-bird *Sagittarius serpentarius* in Tanzania. Bulletin African Bird Club 23: 99-103.

In een serie foto's wordt vastgelegd hoe een Secretarisvogel zijn/haar (de sekse is niet via foto's vast te stellen) twee jongen opeet (leeftijd jong minder dan een week). Het was niet zeker of de jongen al dood waren, maar waarschijnlijk was dat niet (voldoende voedsel dat jaar). Omdat de vogel waarschijnlijk nog niet helemaal volwassen was, zou het een indringer geweest kunnen zijn. Hoe dan ook, een interessant geval. (jmorlan@ccsf.edu).

Nadjafzadeh M., Hofer H. & Krone O. 2016. Sit-and-wait for large prey: foraging strategy and prey choice of White-tailed Eagles. J. Ornithol. 157: 165-178.

Volwassen Zeearenden in NO-Duitsland bleken overdag de meeste tijd te stoppen in zitten en rondkijken (gebaseerd op 993 observatie-uren): 81.5% van de tijd, tegen slechts 6.8% vliegen en 0.9% eten. Er werden 1395 foerageervluchten gezien, in duur variërend van 0.2 tot 30 minuten (gemiddeld 2.2 minuten). De waarnemers zagen 327 pogingen tot prooivangst (de arenden waren met een satellietzender uitgerust), waarvan 165 succesvol. Verschil in vangstsucces werd er niet gevonden tussen mannen en vrouwen, wel tussen volwassen en juveniele arenden (die laatste veel minder succesvol). Vissen werden makkelijker gevangen dan vogels, en die weer makkelijker dan zoogdieren. Onder de vissen waren brasems verreweg favoriet. Blankvoorn en snoek werden nauwelijks gevangen (paling helemaal niet), en rietvoorn en kolblei ongeveer naar rato van hun voorkomen. Gevangen vissen waren meestal 30-50 cm lang; indien kleiner dan 10 cm werden ze genegeerd. Onder de vogels waren Meerkoeten favoriet, duikeenden juist niet. Futen, Aalscholvers, zwemeenden, Grauwe Ganzen en Knobbelzwanen werden gevangen naar rato van hun voorkomen. Indien beschikbaar werd er gegeten van dode zoogdieren, maar dan alleen als er geen aanbod was van vissen of watervogels. Het lijkt er dus op dat Zeearenden selectief zijn bij hun prooi-keuze. (m.nadjafzadeh@web.de).

Nadjafzadeh M., Voigt C.C. & Krone O. 2016. Spatial, seasonal and individual variation in the diet of White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla* assessed using stable isotope ratios. Ibis 158: 1-15.

Wat eten Zeearenden op verschillende plekken in Europa? Dat kun je onderzoeken door het dieet ter plekke te bepalen. Of je kunt het doen zoals de auteurs deden: aan de hand van stabiele isotopen in lever en spieren van dode Zeearenden kijken wat ze gegeten hebben (en dat vergelijken met 16 potentiële voedselbronnen). Verschuivingen in de isotopenratio's in Duitse en Finse Zeearenden suggereert seizoensvariëaties in dieet. Bij Zeearenden van Groenland werd dat niet gevonden. In Duitsland bleken karkassen van dode dieren (afkomstig van de jacht) in het winterhaljaar 29% van het dieet uit te maken (als er tenminste geen vissen meer voorhanden waren). Let wel: dat alles dient nog steeds in het veld te worden gevalideerd. Want hoe je het ook wendt of keert: zonder toetsing is elke proxy wat de gek ervoor geeft. (m.nadjafzadeh@web.de).

Nourani E., Yamaguchi N.M., Manda Y. & Higuchi H. 2016. Wind conditions facilitate the seasonal water-crossing behaviour of Oriental Honey-buzzards *Pernis ptilorhynchus* over the East China Sea. Ibis 158: 506-518.

De Oriëntaalse Wespindief is een krachtpatser pur sang. De soort overwintert in ZO-Azië. Om die wintergebieden te bereiken vliegen de vogels, komende vanaf Japan, 680 km over de Chinese Zee. Dat is voor een zweefvlieger geen eenvoudige opgave (al wordt onderschat hoe goed Wespindieven en kiekendieven gebruik kunnen maken van kleine lokale verschillen in op- en neerwaartse luchtbewegingen boven water, en tussenliggende eilandjes). Als de Oriëntaalse Wespindieven in het voorjaar terugvliegen, nemen ze een veel langere route grotendeels over land, die ze om de Chinese Zee heenvoert. Door factoren als wind, neerslag en convectie in een model te plempen komen de auteurs tot de ontdekking dat de Wespindieven het precies goed

doen (surprise!): alleen in het najaar kunnen ze de oostelijke Chinese Zee overvliegen (rugwind), en in het voorjaar profiteren ze boven land van rugwind en van gunstige convectie-omstandigheden (boven zee zouden ze dan tegenwind hebben gehad). Niks nieuws overigens, want dat was jaren geleden ook al uitgelegd (maar nu met een nieuw model). Waar ze het in deze studie niet over hebben, is het grote aandeel volwassen Wespendienven dat in het najaar in zware rui aan die trek begint! Een extra handicap, en iets dat je bij onze Wespendienven niet ziet (terwijl die toch grotendeels over land trekken (alhoewel: de Finse dwars over de Middellandse Zee), een eitje (?) vergeleken met die zeepassage van Japanse vogels). (mahle68@gmail.com).

Panuccio M. et al. 2016. Radar tracking reveals influence of crosswinds and topography on migratory behavior of European honey buzzards. J. Ethol. 34: 73-77.

In het voorjaar maken Wespendienven in bergachtige streken gebruik van stuwwinden, waarbij ze verdrift door zijwind voor lief nemen. Zodra het overdag warmer wordt, volgen ze meer de valleien waar dan voldoende thermiek is ontstaan. (panucciomichele@gmail.com).

Prytherch R. & Roberts L.F. 2015. Sexing nestling Common Buzzards *Buteo buteo* in Britain. Ringing & Migration 30: 57-59.

Op basis van de breedte van de tarsus (gemeten boven de voet, van voor naar achter) en de lengte van de achternagel, bij nestjongen van 27 dagen of ouder, kan het geslacht van nestjonge Buizerds met bijna 100% nauwkeurigheid worden bepaald. Hiervoor wordt een formule gegeven. Bij twijfel ook naar het gewicht van het jong kijken: in Engeland waren mannetjes zelden zwaarder dan 900 g, vrouwtjes zelden lichter (en die dan vaak met een lage score voor de krop). In Nederland ligt dat anders: 900 g is bij ons al zwaar, tegenwoordig zelfs voor vrouwen. Onze mannen zijn (bijna) altijd lichter dan 800 g. (robinprytherch@btinternet.com).

Scholer M.N. et al. 2016. Variable shifts in the autumn migration phenology of soaring birds in southern Spain. Ardea 104: 83-93.

De fenologie van de najaarstrek van ooievaars en roofvogels bij Gibraltar werd vergeleken voor de periodes 1976-77, 1999-2000 en 2010-11. Van de bekeken soorten leken Ooievaar en Zwarte Wouw hun trek te hebben verlaat, Zwarte Ooievaars en Wespendief vervroegd; de timing was onveranderd voor Slangen- en Dwergarend. Dat natuurlijk voor wat het waard is, want het is nogal riskant om twee tijdvakken (de ene kort, de ander lang) met elkaar te vergelijken terwijl er substantiële gaten tussen zitten (van 22 en 10 jaar). Het gaat niet aan te denken dat de trend in die tussenliggende fase conform de bevindingen voorafgaand en naderhand is. Snapshot-analyse, ik weet het niet. Bovendien is het veel handiger om lokale data op de broedplaatsen te gebruiken voor aankomst- en vertrekdata. De kans is groot dat er in West-Europa iets anders gaande is dan in Noord- of Oost-Europa. Dat natuurlijk nog los van eventuele verschillen naar leeftijd en geslacht. Aan de andere kant: toch weer mooi dat er een poging wordt gedaan bestaande gegevens te gebruiken die met grote inspanning zijn verzameld. En nu maar toetsen met andere reeksen, met échte data (loggers, bijvoorbeeld), gegevens van broedplaatsen, met timing van het broedseizoen ter plaatse, enzovoort. (micahscholer@gmail.com).

Singh N.J. et al. 2016. Habitat selection by adult Golden Eagles *Aquila chrysaetos*

during the breeding season and implications for wind farm establishment. Bird Study 63: 233-240.

Gezenderde adulte Steenarenden zaten in Noord-zweden vooral bij kaalkappen, in naaldbos met korstmossen en langs steile hellingen, en juist niet in moerassige gebieden en – in mindere mate – gemengd bos. Het betrof 22 vogels die met een GPS-zender waren uitgerust. De grootte van het activiteitsgebied in de broedtijd varieerde van 10-1296 km², met een grote individuele variatie (maar geen verschil tussen de geslachten).

Treiny R., Dementavicius D., Rumbutis S., Svazas S., Butkauskas D., Sruoga A. & Dagys M. 2016. Settlement, habitat preference, reproduction, and genetic diversity in recovering the white-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* population. J. Ornithol. 157: 311-323.

Tussen 1985 en 2011 groeide de Litouwse populatie van Zeearenden van 0 naar 120 paren. Tegenwoordig bestrijken ze een areaal van 34.000 km² (ongeveer zo groot als Nederland). De herkolonisatie begon in kustgebieden en binnenlandse visvijvers. Pas later werden andere binnenlandse habitats bezet. Met toenemende dichtheid nam het aantal mislukte broedgevallen toe. Zo'n beetje alle omringende landen hebben aan dat herstel bijgedragen, bleek uit een analyse van de genetische opbouw van de Litouwse populatie. (rimga.t@gmail.com).

Väli Ü. 2015. Monitoring spotted eagles in Estonia in 1994-2014: Stability of the lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) and decline of the greater spotted eagle (*A. clanga*). Slovak Raptor Journal 9: 55-64.

De Schreeuwarend in Estland bleef stabiel op 600-700 paren in 1994-2014. De Bastaardarend kelderde, zelfs met 14% per jaar in 2004-10 (pure paren én mengparen Schreeuw x Bastaard). Momenteel zijn er nog maar 5-10 paren van de Bastaardarend over in Estland. (ulo.vali@emu.ee).

Vardanis Y. et al. 2016. Consistency in long-term distance bird migration: contrasting patterns in time and space for two raptors. Anim. Behav. 113: 177-187.

Het gebruik van satellietzenders biedt de mogelijkheid te kijken hoe consequent individuen zijn in de reizen die ze maken tussen broed- en wintergebieden. Dat is hier gedaan voor Zweedse Visarenden en Bruine Kiekendieven, maar alleen voor volwassen vogels en niet gesplitst naar sekse (te kleine aantallen, maar het geuite vermoeden dat het waarschijnlijk toch weinig verschil zal maken lijkt me stug). Visarenden zijn erg trouw aan hun trekroutes, maar de timing en duur van de trek wisselen sterk van jaar op jaar binnen hetzelfde individu. Bij Bruine Kiekendieven is dat precies omgedraaid. Het lastige van zenderstudies is: je ziet wel wat ze doen, en soms ontdek je patronen, maar vervolgens blijf je overgeleverd aan speculatie als je wilt weten hoe dat in zijn werk gaat en ontstaat. Zo ook hier. En wat me vooral verbaast: waarom worden die verschillen niet op individu-niveau en soortniveau gekoppeld aan reproductie en overleving? Misschien zal dan blijken dat er binnen soorten verschillende wegen naar Rome leiden, dat individuen aanpassingsbereide wezens zijn die naar gelang de omstandigheden nu eens dit, dan weer dat doen (maar grosso modo een vaste lijn aanhouden, om wat voor reden dan ook: genetisch/endogeen, daarvoor zijn tig aanwijzingen). We zijn er nog lang niet, wat de auteurs ook duidelijk kenbaar maken. (yannis.vardanis@gmail.com).

Impressie van een Bruine Kiekendief, door Nouri Brinkgreve (7 jaar). *Marsh Harrier, as seen by Nouri Brinkgreve (7 years old)*.

Warkentin I.G., Espie R.H.M., Lieske D.J. & James P.C. 2016. Variation in selection pressure acting on body size by age and sex in a reverse sexual size dimorphic raptor. *Ibis* 158: 656-669.

Bedoeld is: het Smelleken. Eventuele positieve effecten van een groter formaat op overleving, zowel binnen mannen als vrouwen, speelden zich vooral af in de eerste twee levensjaren; daarna verdween het effect. Omdat de aantallen per leeftijdscategorie aan de kleine kant waren is de zeggingskracht niet zo groot. Maar wel een aardige studie, met langlopende metingen aan individuen. Het lijkt er toch vooral op dat de reproductieve vaardigheden van een individu samenhangen met de duur van zijn/haar leven: hoe ouder, hoe groter de kans op een forse jongenproductie (iets wat Smellekens gemeen hebben met veel andere soorten die lang kunnen leven). (ian.warkentin@genfell.mun.ca).

Zuberogoitia I., Gil J.A., Martínez J.E., Erni B., Aniz B. & López-López P. 2016. The flight feather moult pattern of the bearded vulture (*Gypaetus barbatus*). *J. Ornithol.* 157: 209-217.

Lammergieren doen er 2-3 jaar over voordat ze alle vliegveren hebben gewisseld, afhankelijk van leeftijd (adulte 2 jaar, subadulte 3 jaar). Vogels in hun 3de tot 5de kalenderjaar beginnen vroeg in maart met de rui, maar oudere vogels starten pas eind april. Vogels in hun 2de kalenderjaar begonnen pas half mei te ruien. De rui duurt gemiddeld tot november. (zuberogoitia@icarus.es).